

uloge; drugim riječima, ostaje – kao i u Miklošič–Berneker–Bezljaja – samo prasl. *greb-*, što onda znači da bi nosni suglasnik u onim njemačkim oblicima morao biti drugoga porijekla (valjda sekundarna njemačka, a možda i mađarska nazalizacija).

Kao što se vidi, krećemo se u granicama tradicionalnoga mišljenja o predmetu, što sam ga namjerno zaobišao kako bih pitanju pristupio na posve drugom razvojno-fonetičkom planu, na kojem sam – rekao bih – iznio podosta argumenata. Drago mi je što sada naknadno nalazim da i Bezljaj dovodi u sumnju uvriježenu tradiciju, makar i s druge strane.

SAŽETAK

Miroslav Kravar, sveuč. profesor u m., Zadar

UDK 801.54:808.62, stručni članak

primljen 7. travnja 1992, prihvaćen za tisak 23. travnja 1992.

Again about the Name of the City of Zagreb

The article deals with the traditional opinion on the etymology of the place-name *Zagreb*, i.e. Slov. *zagreb* »dam« > Croat *Zagreb*, extended recently by an attempt to reduce it to Pr.-Sl. *greb-* < *grēb-*, what is here rejected.

PITANJA I ODGOVORI

PRVOSTUPNI, PRVOSTUPANJSKI ILI KAKO DRUKČIJE

Lektorica B. P. pita kako bismo najbolje mogli zamijeniti srbizam *prvostepeni*. Zna da riječ *stepen* valja zamijeniti riječju *stupanj*. A kako postupati s izvedenicama i složenicama s elementom *stepen*? Kako nazvati sud, presudu, postupak prvoga stupnja, drugoga stupnja itd.?

To pitanje zaslužuje temeljitije istraživanje sa svim mogućnostima u kojima se javlja elemenat *stepen* i pitanje njegove zamjene. Ovdje bih samo pokušao odgovoriti na pitanje iz naslova. *Prvostepeni* je srbizam koji se kod nas proširio nakon godine 1918. U nas je tada bio u uporabi naziv *prvomolbeni*, koji nije bio baš najbolji jer u njemu sastavnica *-molbeni* dolazi od riječi *molba*, ali u značenju instancija, *stupanj* sudske vla-

sti. Odgovarajući pridjev od imenice *stupanj* nije bio načinjen. Nema nikakve zapreke da od te imenice ne načini-mo pridjev i tako donekle usustavimo nazivlje u kojem je to pitanje aktualno. U Ustavu Republike Hrvatske (Zagreb, 1991, čl. 18) stoji »u postupku prvog stupnja« premda je u nacrtu bilo »u prvostupnom postupku«. Sad se već javlja pridjev *stupanjski* (kao srpanjski, svibanjski). To je sasvim dobra tvorba. Od toga možemo načiniti složenicu *prvostupanjski*, *drugostupanjski*. Te složenice nemaju više slogova od složenica *prvostepeni*, *drugostepeni*. Nemaju ni izgovorne teškoće koja bi mogla bitno utjecati na njihov izbor. Ipak su složenice *prvostupanjski*, *drugostupanjski* duže od svojih takmaca. To su vjerojatno imali na umu oni koji su svojedobno pri izradi ustavnoga teksta predlagali *prvostupni*. Moglo bi se od imenice *stupanj* izvesti i lik *stupni*, pa i od sveze *prvi stu-*

panj – *prvostupni* i protumačiti da je načinjen od krnje osnove zbog jezične ekonomičnosti. To bi se moglo kad ne bi bilo imenice *stup*, od koje ćemo načiniti pridjev *stupni* ako nam zatreba. Moglo bi se pomisliti da je pridjev *stupni* izveden od *stupac* (također od krnje osnove), i to s jednakim pravom kao i *stupanj*. Ekonomičnost je važna, ali ona može doći do izražaja ako ne umanjuje razumljivost, jednoznačnost. Stoga mislim da valja dati prednost pridjevu *stupanj*, pa i složenicama *prvostupanj*, *drugostupanj* pred pridjevom *stupni* (od *stupanj*) i složenicama *prvostupni*, *drugostupni*. Također složenicama *prvostupanj*, *drugostupanj* valja dati prednost pred svezom u genitivu *prvoga stupnja*. Tako je bolje *prvostupanj* *sud*, *prvostupanj* *postupak* nego *sud*, *postupak* *prvoga stupnja*. A prednost im valja dati kao sustavnijim hrvatskim nazivima nego što su srbizmi *prvostepeni*, *drugostepeni*.

M. Lukenda

KAKO NAZIVATI ŠKOLE

Grupa građana iz Kutjeva piše kao se jedna škola u Kutjevu zvala Osnovna škola »Josip Kolombo«, a nakon izbora zove se Osnovna škola Zdenka Turkovića. Oni se slažu s promjenom imena škole, ali misle da bi konstrukcija morala ostati jednaka jer im se čini da bi se moglo razumijeti kao da je ta škola vlasništvo Zdenka Turkovića, a on je kažu, odavno mrtav.

Pitanje nije baš jednostavno kako se na prvi mah čini. Mnogi bi jezični stručnjaci dali prednost genitivu osobnoga imena i prezimena u čiju je čast ustanova nazvana. Imaju za to i razloga. Kako nazivamo ulice, trgove, crkve? Doista su svi s genitivom onoga u čiju su čast nazvani, komu su posvećeni. Što-

više, osobito u razgovornom jeziku, a iz razloga ekonomičnosti, skraćuju se posvojnim pridjevom. Tako npr. Ulica Ivana Gundulića skraćuje se u Gundulićeva ulica, Trg Ante Starčevića – Starčevićev trg itd. Takvi nazivi imaju doista dublje korijene u hrvatskoj tradiciji. I ne samo u hrvatskoj. U Ljubljani postoji Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. To nije jednoznačno, nego je čak troznačno: Mogao bi to biti privatni Ramovšev institut, mogao bi proučavati jezik Frana Ramovša ili pak biti nazvan njemu u čast zbog njegovih velikih zasluga za slovenski jezik. No ipak se on tako zove, naziv sasvim dobro funkcionira i nema nikakve zabune. Na to se pitanje osvrće i Babić-Finka-Mogušev Hrvatski pravopis, premda to nije po sebi pravopisni problem, nego samo kad su u pitanju navodnici. Na str. 129. piše: »Kad su imena osobna kojima su posvećene ili po kojima su prozvana škole, organizacije, kulturne i druge ustanove i poduzeća uklopljena u naziv (obično su na kraju naziva), ne pišu se među navodnicima i redovito se nalaze u genitivu.« Malo dalje navodi nekoliko primjera u kojima izričito kaže da nije dobro osobno ime stavljati među navodnike u nominativu, nego da treba bez navodnika u genitivu. Zagovornici pak osobnog imena u nominativu među navodnicima ističu jednoznačnost kao glavni argument, ali ni takva konstrukcija ne mora biti sasvim jednoznačna. Opet ne znamo je li osoba u nominativu vlasnik škole, bolnice i sl. ili je ustanova nazvana u čast dotične osobe. Često to nije toliko ni važno. Ni drugi jezici ne postižu u tom jednoznačnost. Tako npr. poznati njemački Max-Planck-Institut izvrsno radi, postiže velike uspjehe, a je li on vlasništvo Maxa Plancka ili je samo nazvan njemu u čast, nije toliko važno. Tako bi se i naš Institut »Rudera Bošković« mogao zvati Institut Rudera Boškovića. Brzo bismo se na to navikli i postalo bi nam sasvim normalno.